

ZAČECI I DOMETI VLAČIĆEVE HERMENEUTIKE

Vladimir Filipović

Kako sam već u dosada objelodanjenim raspravama »Vlačić kao osnivač hermeneutike«¹ i »Matija Vlačić kao začetnik suvremene hermeneutike i strukturalizma«² pokazao na kod nas nepoznatu tematiku, koju je veoma jasno izložio ovaj sin hrvatskoga naroda,³ a svjetski pionir jedne danas toliko aktualne znanstvene metodologije, to bih nadovezujući na dosadnja izlaganja pokušao tek ukratko podvući izvornost, razložitost i domet ovoga kulturnopovijesno značajnog priloga razvitku evropske znanstvene svijesti. Ova su izlaganja samo kratka nadopuna u prvom broju ovih »Priloga« izloženih nekih teza Vlačićeva »Clavisa«.

Otkrivaju se neki elementi njegove znanstvene metodologije, koji su bili u njoj involvirani, iako nisu striktno i do kraja obrazloženi. Njegovi su nastavljači te njegove sakrivene teze izložili, a povjesničari znanstvene metodologije ih danas opširnije izlažu.

Izvor i razlog njegovih stvaralačkih znanstvenih otkrića nije slučajan ni nerazumljiv, a domet njegovih teza tek u našem vremenu u potpunosti uočen, prihvaćen i produbljen. Nije slučajno da je danas ponovno u evropskim razlaganjima o toj tematici oživljeno ime ovog

¹ Znanstveni skup posvećen Miji Mirkoviću, Pula 1971. I Odlomak: Značenje Matije Vlačića u kulturnoj revoluciji Evrope i njegova aktuelnost danas, I/2 prof. dr. Vladimir Filipović: »Vlačić kao osnivač hermeneutike«.

² »Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine«, polugodišnjak, sv. 1 i 2, 1975. i pretpisak u »Dometima« 8 str. 35—47. Vladimir Filipović: »Matija Vlačić kao začetnik suvremene hermeneutike i strukturalizma«.

³ Valja iz njegove biografije, biografije toga čovjeka evropske kulturne revolucije, ipak naglasiti da je čitav život bio povezan i u akcijama za svoju domovinu. Svoga strica fra Balda Lupetinu, koji ga je bio u mladosti uputio k Lutheru, branio je pred venecijanskom inkvizicijom vrativši se u tu svrhu iz Wittenberga. Čitav je život pokušavao ostvariti svoj ideal, da osnuje sveučilište za svoje slavenske sunarodnjake u Celovcu i Regensburgu. Nije zaboravljao ni svoj materinji jezik, na kome je često i pisao, iako mu je evropska povijest namijenila zadatak, da brani i obrani slobodarsku misao evropskoga odnosno svjetskoga zbiljanja.

*kod nas zaboravljenog sina naše domovine.*⁴ Svjetska raspravljanja o razvoju ideje hermeneutike sve češće spominju ovoga našega domoroca, a mi u izdanjima o toj tematici — kako sam već pokazao — i ne spominjemo njenog pionira rođenog u našoj domovini. No to nije ni izuzetan slučaj, kad se radi o našoj kulturnoj baštini, koju stranci često bolje poznaju nego mi sami, a Vlačićev slučaj nije — na žalost — jedini.⁵

II

U vremenu kada se problematika hermeneutike u opsegu svoga pojma proširuje iz semantičke i ontološke čak i u ontičku sferu, kada se spaja s fenomenološkom metodom a od nedavna i strukturalizmom, valja pogledati ne leže li sva ta proširenja pojma već u značenju, koje nalazimo u njenom izvorištu. Drugim riječima, nisu li sve te ideje kao oznake pojma hermeneutike involvirane u pojmu, kako ga je već shvaćao i izložio njen pionir Matija Vlačić. Ne nalazimo li u njega tek pod drugim nazivima sadržane iste oznake suvremenog pojma. Kada Paul Ricoeur govori o preplitanju ili povezivanju tradicionalne hermeneutike i suvremene fenomenološke metode, on ukazuje na tu implicitno nužnu i neodvojivu povezanost,⁶ a mi je danas otkrivamo u njenom iskonskom određenju.

Nameće se, dakle, ponajprije znanstveno-povijesno pitanje po čemu se hermeneutika Matije Vlačića u svoj svojoj ograničenoj aplikaciji na *izlaganje* Sv. pisma razlikuje od dotadanje egzegeze, koja je — recimo — sadržana u Augustinovoj »Doctrina christiana« ili u Juniliusovoj »Instituta regularia divine legis«. Evo u čemu je bitna razlika. Dok je tradicionalna crkvena egzegeza imala uvijek karakteristiku zatvorene teorije i jednoznačne dokazne logike u tumačenju jednog suporniranog jedinstveno stvorenog i organiziranog svijeta u smislu tradicionalnog »objektivizma«, a koje je tumačenje bilo povezano s aristotelovskom interpretacijom crkvenih knjiga, koja je bila ostvarena u sholastici, dotle je Vlačićeva hermeneutika izvorno suprotna — a imajući u vidu iskustveni pluralitet svjetova — korektivno antiobjektivistički kritična te time prvenstveno polemična, dakle postavljena u antitetičkoj poziciji prema predrasudama tradicije. Vlačićeva hermeneutika je borbena upravljena protiv tradicionalnog mistificiranja svetih knjiga. Ona se suprotstavlja institucioniranom ideološkom dogmatizmu službene crkvene egzegeze. On kao polemički korektor jasno pokazuje, da je tradi-

⁴ U Filozofskom seminaru u Heidelbergu, danas sigurno najznačajnijem centru izučavanja hermeneutike interpretiraju se izvaci iz Vlačićeva djela. Izdana je i u nakladi Suhrkamp knjižnice: »Seminar Philosophische Hermeneutik« u redakciji Gadamer-Boehm, 1976, str. 339. U njoj je izloženo i Vlačićevo naučanje, a štampani su i odlomci iz njegova »Ključa«.

⁵ Svi latinski citati u ovoj raspravi uzeti su iz predgovora II. dijelu njegova »Clavis«.

⁶ Paul Ricoeur. *Le Conflit des interprétations. Essais d'Herméneutiques*, Paris 1969.

cija bila na posve krivom putu, jer je imala u vidu samo od života izolirani tekst («sola scriptura»). I upravo sa te pozicije polemichnosti ona postaje nasuprot tradicionalnoj egzegezi nešto posve novo, postaje nova disciplina, postaje po Vlačiću — hermeneutika. Vlačić smatra sholastičku egzegezu, koja se temelji na aristotelovskoj interpretaciji kršćanskih dogmi, koje je uveo Toma Akvinski — poganskim iskrivljivanjem smisla kršćanstva. Doslovno kaže: »... plane philosophicas et Aristotelicas significationes, in Sacras literas invexerunt, easque adeo plane inverterunt« («... dakako da su unijeli filozofska i aristotelovska značenja (smislova) u Sv. pismo i njega time potpuno iskrivili»). Ili u tom istom odlomku govoreći o »impia Jesuitae Colonienses« («bezbožnim kölnskim jezuitima») uspoređujući ih sa starim crkvenim piscima, koji su iz neznanja stvari zamutili ovi »recentiores vero Sophistae, ob incitiam simul et malitiam« («najmlađi pak sofisti čine to ili iz neznanja ili zlonamjernosti»). Dakle radi se o nehotičnom ili hotimičnom ali svagda dogmatskom iskrivljivanju, a ne o adekvatnom prevođenju odnosno razumijevanju i tumačenju zadanog teksta. I upravo iz takove ocjene izlaze nove karakteristike ovog svojevrsnog interpretativnog postupka, koji započinje Matija Vlačić svojim — kako ga protestanti nazivaju — »zlatnim ključem«. Osebnost i originalnost njegove hermeneutike izvire, dakle, prvenstveno iz prirode njene polemike uvjetovanosti i u isti mah otvorenosti prema novim zaboravljenim ali životnim izvorištima fiksiranog teksta.

A u čemu je bila novost i po čemu je tradicionalna egzegeza postala jedna posve nova disciplina — hermeneutika? Po čemu je ona dobila domet i značenje jedne opće filozofsko-metodološke discipline?

Prva od supozicija te posve nove metode Vlačićeve hermeneutike jest, da ona postaje zapravo analitika nečega *posebno egzistentnog*, analitika negda postojećeg, koje postojeće treba razumjeti iz njegove posebno date, povijesno svojevrsno oblikovane opstojnosti. Dakle metodološki nešto posve različito od tradicionalne supozicije o nepromjenljivosti i zajedničkoj ljudskoj prirodi, uniformnosti i statičnosti svijeta, na kojoj počivaše tradicionalna egzegeza. Supozicije tradicionalne egzegeze bile su nepovijesnost i apstraktno-logički karakter svijesti i svijeta.

Vlačićeva hermeneutika suponira način svojevrsno postojećeg kao svagda posebno egzistentnog bitka, koji je doživljen i viđen kao polje značenja, kojima je korelat jedan svagda povijesno strukturiran posebni način življenja, a time i poseban način doživljaja svijeta. Drugim riječima dani tekst usidren je u jednom osebnom svijetu, u jednoj makar davno prošloj ali istinskoj zbilji, koju zbilju hermeneutika tek treba da otkrije. Vlačić u zadanom tekstu otkriva smisao sakriven u davnoj povijesti osebnog ljudskog življenja. Ne radi se, dakle, o razumijevanju jednog mrtvog teksta, nego o otkrivanju i razumijevanju jedne faktične iako povijesne ali nekada žive zbilje.

Radi se, dakle, o *povijesnosti bitka* kao fundamentalnom Vlačićevu otkriću. Povijesna je situacija za Vlačića zapravo jedan drugi oblik

doživljaja zbilje. Vlačićeva hermeneutika nije tako dodatak niti proširenje tradicionalne egzegeze, nego otkrivanje novih znanstveno-metodoloških horizonata u traženju istine osebnog načina egzistencije, svojevrsnosti tubitka iz raznovrsnih mogućnosti pojavnosti bitka.

Tu njegovu metodu smatraju povjesničari hermeneutike sjemenom moderne teorije interpretacije teksta, teorije koja imade veliko značenje za suvremene metode filološko-povijesnoga znanja. Vlačić svojom interpretacijom staroga teksta nastoji prevladati udaljenost epohe i prostora u kome je on nastao. I dok je povijesnim aspektom prevladana udaljenost epohe, prostornim se aspektom nastoji otvoriti oči srednjoevropskom čovjeku, u čijoj je sredini Vlačić tada živio i djelovao, za oseban način mediteranskog življenja, koje je oblike autor prenio sjećanjem sa svoje rodne grude, jadransko-istarske morske obale. Ta tada posve nova životna sredina, taj novi svijet srednje Evrope, koji ga je okruživao, nije bio identičan svijetu njegove rodne grude, mediteranske zemlje, koja je po svom načinu življenja (ribari, ribe, palme, magarci itd.), ako ne posve identičan, ali mnogo bliže zemlji u kojoj je nastalo Sv. pismo. On pokušava novom antropologijom, antropogeografijom i geografijom osvijetliti značenje teksta sa izvorišta njegova prostorno-vremenskog nastanka. I te poredbe postaju determinatorne u njegovu prevođenju i tumačenju teksta. Povijest teksta postaje time značajna za njegovo razumijevanje.

Kod Vlačića se u prevođenju Sv. pisma ne radi o zamjeni adekvatnih riječi (»translata signa«), nego mu je zadani tekst dokument pisano fiksnim izrazima života za koji treba naći ne leksički nego smislono identični izražajni simbol za jedan povijesno i prostorno zaboravljeni ili nepoznati smisao, za duh jednoga prošlog vremena. Drugim riječima jezik identičan u svojoj izražajnosti nije identičan u svojoj intencionalnosti predmetnosti, pa je tako smislono svagda povezan uz određenu svojevrsnu doživljajnost svijeta. Riječi nisu uvijek univoke, jer se njihov intencionalni predmet povijesno, to će reći smislono mijenja, a predmetnost im je svagda posebno strukturalno fundirana. Tim se pak teoretskim stavom prekoračuje fiksirana lingvistička ravnina i ulazi u područje određene ontologije, koja je u Vlačićevoj hermeneutici implicitno sadržana, a u konkretnoj analizi njegove hermeneutike jasno vidljiva. Posve je jasno da Vlačićeva hermeneutika ulazi u izvanlingvističke sfere i time otvara nove horizonte ovom starom metodičkom postupku pa se prema tome zatvorenost u lingvističkom svijetu nužno razbija u vidu jednog novog dinamičko-genetičkog strukturalizma.

Zar je onda čudnovato i nerazumljivo, da je Vlačićeva hermeneutika nužno postala *interdisciplinarna* sinteza, koja je trebala i geografiju i antropogeografiju i povijest kao svoje pomoćne discipline, koje su sve bile integrirane pod jedinstveni, djelomično posve novi hermeneutski zadatak, proizašle iz te unutrašnje potrebe njegove analize, koja je prethodila njegovu prevođenju i komentaru Sv. pisma iz posve novih lingvističkih i semantičkih otkrića i tumačenja. I dok su mu geografija

i antropogeografija služile kao pomoćne discipline empirijskog istraživanja i iskustvene spoznaje, dotle mu povijesni refleksi nadopunjuju teorijsku razradu komparativne građe.

U ovom dakle polemičkom stavu da je tradicionalno istraživanje i dokazivanje bilo na posve pogrešnom putu, proširuje Vlačić tematiku sa dogmatsko filološkog na bogato novo interdisciplinarno izlaganje, te je tako produbljuje na posve novu dimenziju.

On kao uvjereni protestant polemizirajući sa tradicionalnim sholaističkim egzegzama — a koje Vlačić smatra poganskim iskrivljavanjima Sv. pisma — nastoji pronaći izvorni smisao hebrejskog teksta i u vezi sa vremenom i prostorom u kojem je taj tekst nastajao, izbjegavajući tako zablude idealističkoga objektivizma, a pomažući se fenomenološkom analizom množine analognih fenomena istovrsne stvarnosti locirane u raznim prostornim i vremenskim zbivanjima. Vlačić otkriva tako onu za suvremenog čitaoca skrivenu konfiguraciju pradavno izraženog smisla, koji moramo nazvati likom (Gestalt) ili strukturom kao realitetom. Na taj način on osvjetljava i povijesne transformacije te objašnjava naivnom i nekritičkom čitaču zbiljski smisao nerazumljivoga ili mračnoga teksta.

Kao sveučilišni profesor hebrejskoga i grčkoga jezika — a uz to i evropski poliglota — Vlačić sa sigurnošću vlada prvenstveno jezičkim znanjem. Kako su pak riječi naočale (= perspicilla) kroz koje se gleda stvarnost, onda mora tu povijesno uvjetovanu stvarnost i gledanje na nju iz te vremenski udaljene i time zamagljene negdašnje zbilje dovesti u današnje razumijevanje, a tu mu pomaže poznavanje povijesti uz koju dolazi i geografski i antropogeografski aspekt kao ključ po kome per analogiam otkriva aspekte davno minulih dana i od srednje Evrope udaljenih i po običajima stranih a njemu lično analogno, empirijski bliskih predjela.

U njegovoj lingvističkoj teoriji leži osnov strukturalizmu (koji se nije tako zvao, a i ne mora se tako zvati!), jer se uz jasni stav o mnogoznačnosti riječi, uz teoriju polisemije, nužno isključuje mogućnost atomizma teksta, a kome je onda suprotnost samo mogućnost njegove strukturalne interpretacije. Kao takav teorijski stav dosljedno traži da se smisao svake riječi, svake rečenice, svakog rečeničnog niza nužno potraži u vidu i okviru veće ili manje, uže ili šire cjeline, a cjelina nije nikada mehanički zbroj nego određeni lik (struktura) sastavljen od dijelova, koji su međusobno povezani u određenim i vidljivim odnosima. Jasno je o kakvom se metodskom postupku pri tom radi. Elementi su ove na aspekte strukture (lika) uzdignute metode svagda involvirani u tipu Vlačićeve hermeneutike, koja suprotno čistoj leksikalnoj hermeneutici predstavlja hermeneutiku jedne više, i to dinamičke dimenzije. U okviru takove hermeneutike ne bi se nikako mogao zamisliti niti djelovati jedan princip danas tako aktualnog automatskog (ili mašinskog) prevođenja. Vlačić tu osnovnu tezu svoga strukturalizma (koji naziv tek zvuči modernistički!) vrlo jasno eksplicira kada tvrdi kao postulat za čitanje određenog teksta — već u prvoj raspravi citirani a ovdje po-

novljeni značajni odlomak iz »Clavisa« — da »... utque diligentissime observes, ubi sit (ut ita dicam) caput, pectus, manus, pedes etc. Ibi igitur accurate expendas quale illud corpus sit: quomodo omnia ea membra complectatur: quave ratione, illa tot membra aut partes ad efficiendum hoc unum corpus, convenient: quatenam sit, singulorum membrorum, vel inter sese, vel etiam cum toto corpore, ac praesertim cum capito ipso, convenientia, harmonia, ac proportio« (»... i tako da veoma brižljivo paziš gdje je [*da tako kažem*] glava, gdje su prsa, ruke, noge, itd. Pri tom stoga brižljivo prosudiš kakvo je tijelo, kako se svi njegovi dijelovi nadopunjuju, na koji se način svi ti udovi ili dijelovi usklađuju u djelovanju toga jednoga tijela. Kakova postoji saglasnost, harmonija i odnos pojedinih dijelova ili međusobno ili pak prema cijelome tijelu, te napose prema samoj glavi.«) Time on razlikuje valjane i pouzdane distinkcije bitnih od sporednih misli i njihovu jedinstvenu organsku odnosno strukturalnu povezanost.

Nitko kome su poznati osnovni principi danas već nešto starije psihologije lika (Gestaltpsychologie) koja se razvija izvorno u »berlinskoj psihološkoj školi« poslije prvoga svjetskoga rata ili suvremenog strukturalizma, koji se razvija u Francuskoj poslije drugog svjetskog rata, ne bi mogao previdjeti, da se u ovom iz Vlačićeva »Ključa« izvađenom citatu radi o jasnom fundiranju ovih suvremenih znanstvenih metodoloških postupaka. Ne radi se o nategnutom uzdizanju Vlačićeva stava u jednu novootkrivenu znanstveno-metodološku dimenziju, nego baš obratno: o pronalaženju osnova tih suvremenih metodoloških pogleda u jednoj metaforički doduše izraženoj (»ut ita dicam«) (»ako tako smijem reći«!!) osnovi, na kojoj počivaju novi pojmovi »lika« i »strukture«. Pojam »tijela« kao organizma izražen je danas posve novim riječima kao »lik« ili »struktura«, iako su sve tri riječi nosioci posve identičnog smisla odnosno pojma.

Mnoga se tako otkrića u razvitku znanstvene svijesti ljudske prije izražavaju u metaforičkim oblicima u svijestima genijalnih otkrivača i vizionara budućnosti, nego što se konačno formuliraju u čistim metodološkim znanstvenim interpretacijama. Naš je Vlačić bio jedan od tih otkrivača, jedan od vizionara budućih znanstvenih pogleda, jer ga je na to silio sam postavljeni zadatak njegova znanstvenog istraživanja da prevlada pogrešni tradicionalni analitički postupak. Svojim pak stvaralačkim pogledima postaje jedan od preteča današnjice, kojega otkriva suvremena evropska povijest znanstvene metodologije. Bilo bi tako krivo i pomisliti, da mi ove posve nove i aktualne metodičke postupke — o kojima govori jedan od najvećih suvremenih svjetskih poznavalaca hermeneutike Hans Georg Gadamer, koji također vrlo cijeni i poznaje našega Vlačića —, samovoljno pridajemo nekim temama iz davne prošlosti. Gadamer u uvodnim riječima svoga Seminara⁷ kaže: »Interes za hermeneutiku, koji je započeo u našem vremenu, treba samo jedno hermeneutičko o-

⁷ Seminar: Philosophische Hermeneutik (Herausgegeben von Gadamer u. Boehm), Suhrkamp Verl. 1976.

bjašnjenje, a k tome pripada nesumnjivo i povijesna orijentacija. No nju je teško otkriti, jer je to stara disciplina filozofske i teološke nauke o metodi i metodici, koja je tek kasnije doživjela samostalnu i teoretsku proradbu«. Proradbu koju je prvi preuzeo osvijetliti Dilthey, a koji je u svojim istraživanjima otkrio Flaciusa. A upravo s time su vezana ova moja razmatranja o Vlačićevoj metodici, metodici pionira koga moderni hermeneutičari Goldsetzer i Gadamer nazivaju ne tek začetnikom nego *klasikom* hermeneutike, za kojega već Dilthey reče, da je pronašao »sredstva i pravila, koja ni jedna prijašnja hermeneutika nije otkrila«. Pretpostavke Vlačićeve hermeneutike još uvijek daju poticaja za nova stvaralačko znanstveno-metodološka traženja, a jedna od njegovih osnovnih pretpostavaka je upravo ona po kojoj Vlačić prenosi tematiku sa dotadašnje statičke ontičko-ontološke tematike, sa tematike jednog idealističko-objektivističkog statičkog stajališta na tematiku danas toliko proširene subjektivno-povijesne individualne interpretacije. On otklanja svaki dogmatsko-didaktički racionalizam. Njegova metoda interpretacije prelazi široko granice njemu zadanog zadatka i svojim se tezama proširuje izvan prvotnog ograničenog užeg stručnog područja, pa time omogućuje i nova nadopunjavanja zadataka u vidu tih ideja. U njoj je sakrivena mnoga misao, koju tek suvremena istraživanja otkrivaju. Istraživanja kojima daje poticaje Vlačićeva interpretativna teza koja u starim spisima otkriva smisao nama otuđenog duha. I zato Dilthey prikazuje Vlačićeva djela kao prethodnicu metodičke nauke o duhovnim znanostima, a u kojima leži osnovna kategorija jedinstvene i samosvojne povezanosti. Priključivši u nju i kategoriju vremenitosti i njezine strukturalnosti lako se dolazi do vremenitosti kao otvorene mogućnosti ne toliko prošlosti koliko budućnosti, a što je tek danas postao centralni problem filozofije.

I tako valja ovdje jasno ističi da je ovaj naš — po protivnicima nazvan »*barbarus illyricus*« — u traženju novih znanstvenoistraživačkih metoda za osvjetljavanje svojih životnih zadataka, otkrio nove horizonte, koji se pokazuju danas kao neotklonivi i osnovni u pitanjima koja se odnose na područje duhovnih znanosti. Kada je koncem prošloga i početkom našega stoljeća postao aktualan problem distinkcije znanstvenih istraživanja s obzirom na određeno područje znanstvene predmetnosti otkriven je i naš Vlačić kao jedan od začetnika tih pogleda, iako još zasada nije dokraja ispitana svestranost njegovih vizionarskih otkrića. Vlačić time ulazi u svjetske filozofske dijaloge te je i danas jedan od značajnih prethodnika raspravljanja koja eto stoljećima traju. Time smo po njemu dali vrijedan prilog evropskoj filozofskoj misli u njenoj povijesti na prelazu u novovjeko razdoblje.

Zusammenfassung

ANFÄNGE UND TRAGWEITE DER HERMENEUTIK VON VLAČIĆ

Der Autor zeigt, daß Vlačićs Hermeneutik, wenn auch nicht immer explizit formuliert, viele Elemente der erst heute im neueren und reicherem Sinne vervollständigten Hermeneutik enthält, die von der semantischen zur ontologischen, sogar ontischen Sphäre erweitert wird. In einer polemischen Gegenüberstellung zur traditionellen Exegese und deren supponiertem statischen idealistischen Objektivismus und auf der These des Pluralismus der Welt beruhend verweist Vlačić auf die Quellen der nicht beabsichtigten oder beabsichtigten immer dogmatischen Verfälschung des gegebenen Textes. Indem sie so zur Analytikerin von etwas besonders Existentem wird, geht sie gegen die Ungeschichtlichkeit und den abstrakt-logischen Charakter der traditionellen Textdeutung an und entdeckt am toten Text durch schöpferische Auslegung einst lebendige Formen menschlicher Wirklichkeit. Die Geschichtlichkeit des Seins ist eine fundamentale, hier ganz neue methodologische Entdeckung. Die Hermeneutik-Historiker sehen in diesen Entdeckungen Vlačićs ursprüngliche moderne Theorien zur Textinterpretation, durch die raum- und zeitmäßige Entfernungen der Entstehungszeit des Textes überwunden werden sollen, und in einer neuen Verbindung von Anthropologie, Anthropogeographie und Geographie sehen sie eine neue interdisziplinäre Methodologie.

Durch die Entdeckung der Möglichkeit, daß die Worte als statische Symbole von Begriffen trotz ihrer lexischen Identität dennoch mit der Zeit ihre intentionelle Gegenständlichkeit ändern, wird Vlačić zum Vorläufer der zeitgenössischen Begriffstheorien. Damit wird die Abgeschlossenheit in einer linguistischen Welt in der Form eines neuen dynamisch-genetischen Strukturalismus zerstört. Die Thesen des zeitgenössischen Strukturalismus sind klar in Vlačićs Interpretationsthesen enthalten, in den Ideen seiner wissenschaftlichen Methodologie, durch die der traditionalistische analytische Zugang aufgehoben wird. Dilthey sieht Vlačić als den Vorgänger der methodischen Theorie in den Geisteswissenschaften an. Sicher hat Vlačić in der wissenschaftlich-methodologischen Untersuchung neue Horizonte eröffnet.